

Nr 6

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. samt till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

Genom en den 12 januari 1962 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 36, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 10 juli 1947 angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Då ersättning till vittne skall utgå av allmänna medel, skall resekostnadsersättning bestämmas enligt lägsta reseklassen i allmänna resereglementet samt med iakttagande i tillämpliga delar även i övrigt av föreskrifterna i samma reglemente. Ersättning för kostnad till uppehälle må utgå allenast i den mån vittnet kan antagas få vidkännas sådan kostnad och må för varje dag beräknas till högst *tio* kronor eller, om utgift för nattlogi åsamkas vittnet eller domstolen eljest i särskilt fall med hänsyn till omständigheterna så prövar

Då ersättning till vittne skall utgå av allmänna medel, skall resekostnadsersättning bestämmas enligt lägsta reseklassen i allmänna resereglementet samt med iakttagande i tillämpliga delar även i övrigt av föreskrifterna i samma reglemente. Ersättning för kostnad till uppehälle må utgå allenast i den mån vittnet kan antagas få vidkännas sådan kostnad och må för varje dag beräknas till högst *tjugo* kronor eller, om utgift för nattlogi åsamkas vittnet eller domstolen eljest i särskilt fall med hänsyn till omständigheterna så prövar

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1953: 75.

(Gällande lydelse)

skäligt, till högst *aderton* kronor. I ersättning för tidsspillan må vittne tillerkännas högst *trettio* kronor om dagen. Sådan ersättning må dock ej utgå, med mindre anledning förekommer att vittnet går miste om inkomst eller eljest lider ekonomisk förlust. Har vittne för att kunna inställa sig nödgats anlita bistånd av vårdare eller annan, må ersättning efter enahanda grunder beräknas även för dennes inställelse.

Vad nu — — — — — 36 kap. 8 § rättegångsbalken.

(Föreslagen lydelse)

skäligt, till högst *trettioåtta* kronor. I ersättning för tidsspillan må vittne tillerkännas högst *femtio* kronor om dagen. Sådan ersättning må dock ej utgå, med mindre anledning förekommer att vittnet går miste om inkomst eller eljest lider ekonomisk förlust. Har vittne för att kunna inställa sig nödgats anlita bistånd av vårdare eller annan, må ersättning efter enahanda grunder beräknas även för dennes inställelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1962.

2) Lag

**angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367)
om fri rättegång**

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.**

Har part — — — — — meddelas honom.

Om synnerliga skäl föreligga, må utöver resekostnaden *traktamentersättning* tillerkännas parten med högst *tio* kronor för varje dag, som erfordras för resan och vistelsen vid domstolen.

Vad i — — — — — ärftliga egenskaper.

Har part — — — — — för utgifterna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1962.

¹ Senaste lydelse av 4 § se SFS 1958: 643.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås höjning av de ersättningar, som av allmänna medel utgår till vittnen m. fl.

Gällande bestämmelser

Jämlikt 36 kap. 24 § rättegångsbalken äger *vittne* rätt till ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt. *Målsägande*, som höres i anledning av åklagarens talan, samt *sakkunnig*, som höres på begäran av part utan att vara förordnad av rätten, äger på grund av stadgandena i 20 kap. 15 § och 40 kap. 19 § rättegångsbalken rätt till ersättning i samma hänseenden som vittne.

Regler om vem som har att utgiva ersättning till vittne meddelas bl. a. i 36 kap. 24 § rättegångsbalken. Ersättning till vittne, som åberopats av enskild part, skall enligt detta lagrum utgivas av parten. Har rätten i dispositivt tvistemål eller mål om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, självant utskallat vittne, utgives ersättningen av parterna solidariskt. I övriga fall skall ersättningen utgå av allmänna medel. Enahanda regler gäller enligt rättegångsbalken beträffande ersättning till målsägande, som höres i anledning av åklagarens talan, och sakkunnig, som höres på begäran av part utan att vara förordnad av rätten (20 kap. 15 § och 40 kap. 19 §). En viss avvikelse från rättegångsbalkens regler om vem som har att utgiva ersättning till vittne, målsägande och sakkunnig stadgas i lagen om fri rättegång. Då part åtnjuter fri rättegång, skall nämligen enligt 3 § sagda lag kostnad för bevisning, som ej har förebragts utan skäl, utgå av allmänna medel, om kostnaden enligt lag skall utgivas av parten eller av parterna solidariskt.

För de fall, då gottgörelse till vittne skall utgå av allmänna medel, har givits närmare bestämmelser i 1 § lagen den 10 juli 1947 angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. (vittnesersättningslagen). Jämlikt detta stadgande skall *reskostnadsersättning* till vittne bestämmas enligt lägsta reseklassen i allmänna resereglementet samt med iakttagande i tillämpliga delar även i övrigt av föreskrifterna i samma reglemente. Ersättning för *kostnad till uppehälle* må utgå allenast i den mån vittnet kan antagas få vidkännas sådan kostnad och må för varje dag beräknas till högst 10 kronor eller, om utgift för nattlogi åsamkas vittnet eller domstolen eljest i särskilt fall med hänsyn till omständigheterna så prövar skäligt, till högst 18 kronor. I *ersättning för tidsspillan* må vittne tillerkännas högst 30 kronor om dagen. Sådan ersättning må dock ej utgå, med mindre anledning förekommer att vittnet går miste om inkomst eller eljest lider ekonomisk förlust. Vad sålunda stadgats om vittne, skall enligt 3 § i lagen även gälla målsägande, som höres i anledning av åklagarens talan, samt sakkunnig, som icke har nämnts av rätten. Nyssnämnda ersättningsmaxima har fastställts 1953.

De i vittnesersättningslagen angivna maxima har betydelse även i andra fall än då fråga är om rättegång inför domstol. Då person, som höres under förundersökning i brottmål, enligt därom meddelade regler är berättigad till gottgörelse av allmänna medel för sin inställelse, gäller sålunda, att ersättning för kostnad till uppehälle och ersättning för tidsspillan icke må utgå med högre belopp än den hörde skulle ägt uppbära, om han hörts som vittne vid domstol och varit berättigad till ersättning av allmänna medel för inställelsen (1 § kungörelsen den 26 september 1947 om ersättning av allmänna medel till personer, som höras under förundersökning i brottmål). Ett annat exempel på ersättningsreglernas tillämplighet utanför rättegång erbjuder stadgandet i 30 § lagen om nykterhetsvård.

Vittne äger enligt 36 kap. 25 § rättegångsbalken rätt att i *förskott* erhålla ersättning för kostnader till resa och uppehälle. Förskottet skall erläggas av den som enligt 36 kap. 24 § har att utgiva ersättning till vittnet. I mål, där part åtnjuter fri rättegång, skall förskottet utgå av allmänna medel, om förskottet enligt lag skall utgivas av parten eller av parterna solidariskt (3 § lagen om fri rättegång). Enligt 2 § kungörelsen den 10 juli 1947 med bestämmelser angående vissa kostnader vid domstol äger den som av rätten eller åklagaren kallats till vittne vid domstol erhålla förskott för kostnad till resa från den plats där han vistas och tillbaka till denna, beräknat enligt lägsta reseklassen i allmänna resereglementet samt med iakttagande i tillämpliga delar även i övrigt av föreskrifterna i samma reglemente. Kan det antagas, att vittnet kommer att få vidkännas särskild kostnad för uppehälle, äger han erhålla förskott å ersättningen härför med högst 10 kronor om dagen. Enahanda förskottsregler gäller för målsägande, som höres i anledning av åklagarens talan, samt sakkunnig, som icke har nämnts av rätten (20 kap. 15 § och 40 kap. 19 § rättegångsbalken, 3 § lagen om fri rättegång samt 5 § nyssnämnda kungörelse).

Part som åtnjuter fri rättegång är stundom berättigad till ersättning av allmänna medel för sin inställelse. Har sådan part ålagts att infinna sig personligen vid rätten, må han sålunda enligt 4 § lagen om fri rättegång tillerkännas gottgörelse av allmänna medel för resekostnad enligt lägsta reseklassen i allmänna resereglementet, om han finnes ej själv kunna svara för kostnaden. Föreligger synnerliga skäl må utöver resekostnaden traktamentsersättning tillerkännas parten med högst 10 kronor för varje dag, som erfordras för resan och vistelsen vid domstolen. Samma ersättningsregler är tillämpliga, då part, som åtnjuter fri rättegång, i bords- eller faderskapsmål inställer sig för blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper.

Lagförslagets tillkomst

I skrivelse den 27 september 1960 har presidenten i Svea hovrätt efter överläggning med övriga presidenter i rikets hovrätter och i enlighet med samtligas uppfattning hemställt om utredning av frågan om ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. i syfte att åstadkomma en skäligen höjning

av nu medgivna ersättningsmaxima. Med anledning härav har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria i detta ämne.

Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, riksåklagarämbetet, statskontoret, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Föreningen Sveriges landsfogdar, Föreningen Sveriges landsfiskaler, Föreningen Sveriges stadsfiskaler, Svenska polisförbundet, Sveriges advokatsamfund, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund. Riksåklagarämbetet har överlämnat yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Beträffande innehållet av hovrättspresidenternas framställning, departementspromemorian och remissyttrandena får utskottet hänvisa till redogörelsen i propositionen (s. 7—11).

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*:

»Vittnen och vissa andra personer, som höres i rättegång eller under förundersökning i brottmål, är för sin inställelse berättigade till ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt. Ersättningen skall i vissa fall utgå av allmänna medel. Därvid kan enligt nu gällande regler ersättning för kostnader till uppehälle utgå med högst 10 kronor om dagen i normalfall och 18 kronor om dagen, därest inställelsen föranlett utgift för nattlogi eller eljest mera speciella omständigheter föreligger, samt ersättning för tidsspillan med högst 30 kronor för varje dag.

De angivna maximibeloppen har fastställts år 1953. Med hänsyn till den ändring av levnadskostnaderna och den inkomstutveckling, som har ägt rum sedan dess, är en höjning av beloppen nu påkallad. Förslag härom har framlagts i en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria och har vunnit allmän anslutning vid den remissbehandling, som promemorian har undergått. Remissorganen har även med endast få undantag godtagit de nya maximibelopp, som har föreslagits i promemorian, nämligen för kostnader till uppehälle 20 kronor om dagen i normalfall och eljest 38 kronor om dagen samt för tidsspillan 50 kronor per dag. Även jag finner de föreslagna beloppen lämpligt avvägda och vill förordna förslagets genomförande.

I ett remissytrande har ifrågasatts att ge vittne rätt till gottgörelse för inställelsen oberoende av om denna har förorsakat vittnet ekonomisk förlust. Detta spörsmål synes mig emellertid vara av den principiella natur, att det icke lämpligen bör upptagas till prövning i det mera begränsade sammanhang, varom nu är fråga.

Vad härefter angår den traktamentsersättning, som under särskilda försättningar kan utgå till part med fri rättegång, föreslås i promemorian en höjning av ersättningsmaximum från 10 till 20 kronor per dag. Även i

denna del kan jag ansluta mig till promemorians förslag, som härutinnan tillstyrks eller lämnats utan erinran av samtliga remissorgan.

De lagändringar, som erfordras för att genomföra de föreslagna höjningarna av ersättningsbeloppen, torde böra träda i kraft med ingången av budgetåret 1962/63. Frågan om den anslagshöjning som i anledning härav erfordras kommer jag att anmäla i anslutning till statsverkspropositionen för nämnda budgetår.»

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 36, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 februari 1962

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Nyström, Erik Svedberg, Arvidson, fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Alexanderson och fru Segerstedt Wiberg;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås och fru Löfqvist.